

Kirstin Israelsdotter

År 1778 den 26:e aug. föddes Kirstin Israelsdotter på Amundsgård i Västorps by, Furuby socken. Hon var sjunde barnet och föräldrarna hette Maria Månsdotter född 1739 och Israel Jonasson född 1742. Föräldrarna fick ytterligare ett barn men det dog i tidig ålder. Fadern var nämndeman så man kan anta att de var välbärgade och hade det förhållandevis bra. Tyvärr fick familjen inte vara tillsammans någon längre tid för fadern dog redan den 5 maj 1785. En månad tidigare hade dessutom morfadern dött i en ålder av 79 år. Maria Månsdotter med barnen bodde kvar på gården som övertogs av hennes bror Petter Månsson. Allt eftersom barnen växte upp flyttade de hemifrån. I början av 1790-talet bodde endast Kirstin och hennes syster Lisbeth född 1776 hemma hos modern, men systemen flyttade redan 1791 till Hemsjö och därmed hade alla barnen förutom Kirstin flyttat hemifrån. Förhoppningsvis var Kirstins ungdomstid något så när, men hennes fortsatta levnad fick många inslag av mörka sidor.

När Kirstin föddes var Västorp något helt annat än vad det är idag. Bykärnan låg ungefär där den ligger idag men åker och betesmark bestod mest av "lapptäcke". Från Kungamakten kom redan på 1750-talet påbud om jordreform kallad "Storskifte". För Västorps del fastställdes den 1789. Endast en del av byns mark var uppdelad resten var samägd och många av det stora antalet torp och backstugor låg på samägd mark.

Den stora jordreformen kallad "Laga Skifte" fastställdes för Västorps del 1837. All byns mark delades upp på de olika gårdarna och torpen som inte var friköpta underställdes gården som ägde marken. Vissa torp hade under mellanperioden omvandlats till gårdar. Så var fallet med Hagelsmo som friköptes 1780 från Ulvagård.

Det mest troliga är att Kirstin fick plats som piga så fort hon kunde hjälpa till i något hushåll. År 1797 är hon upptagen i husförhörslängden som boende på torpet Göransberg hos Jonas Persson född 1750 (ev.1756) och hans hustru Stina Johansdotter född 1753 samt deras son Samuel född 1780 03 09. Året efter 28 aug.1798 vigdes Kirstin med Samuel Jonasson. Kirstin var då 20 år och Samuel 18 år. De bodde den första tiden på Göransberg tillsammans med Samuels föräldrar men 1808 är de antecknade som boende på Lambrektsg.- Lambrektsqvarn. Föräldrarna bor då på Målen.

Kirstin och Samuel fick totalt sex barn men bara två nådde vuxen ålder.

Rudolph född 9 feb 1801, **Gustafa** född 1 jan 1806 - död 16 nov samma år, **Johanna** född 1811 - död 14 aug (ej inskriven i födelseboken), **Elof** född 22 okt 1812, **Otto** född 24 jan 1816 – död 7 feb (dödsorsak kikhosta) **Stina Lotta** född 14 nov 1824 – död 20 juni 1827 (dödsorsak mässling)

Samuel antogs enligt Soldatregistret Kronoberg som soldat nr 34 i Livkompaniet vid Kronobergs regemente 1810 03 23. Han blev tilldelad torp nr KR-01-0034 tillhörande Trångsgärde rote och antog då namnet Olin.

Enligt anteckningar gjorda av Carl Landin (född 1884) skall Samuel ha varit soldat med svenska armen i Finland. I folkmun berättas att Samuel har haft en besvärlig hosta och den skall han ha ådragit sig på resan över Ålands hav. En vacklande hälsa har också noterats i husförhörslängder. Någon form av oegentligheter har han varit med om under sin tid som soldat och det ledde till att han fick avsked 1815-03-13. Därmed var han tvungen att lämna torpet och familjen flyttade tillbaka till Lambrektsqvarn.

Enligt Krigsarkivet har inga svenska soldater tjänstgjort i Finland tiden efter 1808-1809 års krig. Sverige började däremot 1810 krigsrusta och då speciellt under 1811-1812 för ett krig mot Frankrike. I rullan från 1815 för Kronobergs regemente och dess Livkompani framgår att Samuel Olin rymde två gånger under detta krig som utspelades under åren 1813-1814 och följande finns antecknat om honom:

”har 2ne gånger rymt under kriget, anmäles såsom liderlig, casseras”.

Då Samuel anställdes vid Livkompaniet år 1810 kan han inte ha deltagit i kriget i Finland som avslutades 1809. Kronobergs regemente, som han tillhörde, deltog däremot i kriget i norra Tyskland 1813 samt i Danmark och Norge 1814. Det mest troliga är således att Samuel i någon form har tjänstgjort i norra Tyskland eller i ett av våra grannländer Danmark eller Norge.

På 1820-talet har Samuel och Kirstin byggt och odlat upp Nyodlingen. Av namnet att döma kan man utsluta att det fanns någon byggnad där tidigare. Samuel var snickare så han byggde säkert huset själv. Makarna bodde där tillsammans fram till Samuels död 1839.

Enligt en berättelse av Carl Landin drunknade Samuel när han var på hemfärd på skridsko över Årydsjön från Åryd till Furuby. Detta hände i november 1840.

Kroppen hittades på våren året därpå. Enligt tidens sed begravdes Samuel såsom han återfanns iförd vadmalskläder, brännvinsflaska i fickan och med skridskor lades han i kistan och hål för skridskorna skall ha skurits upp i kistlocket så att skridskonäsorna stack upp. Vid omgrävning av graven skall man ha funnit rester av kläderna, brännvinsflaskan och skridskorna.

Att Samuel drunknade i november 1840 samt begravdes i maj 1841 är infört i dödboken för Furuby församling så den delen av berättelsen är riktig. Den andra delen av berättelsen är kanske sann till vissa delar.

Av de två barnen som nådde vuxen ålder, Rudolph och Elof, verkar det bara vara Rudolph som haft problem med rättvisan. Jag återkommer till honom längre fram i berättelsen.

Elof flyttade som femtonåring den 4 sept till Växjö och blev lärling hos kopparslagare Holmqvist. Där stannade han bara ett år. Den 11 nov 1828 flyttade Elof till *Carlshamn*. Vilken anställning han hade där framgår inte, men 1831 flyttade han till Åryd i Blekinge och tog anställning hos Sockenbyggmästare Pahl Johansson som snickarlärling. Elof stannar där till den 3 dec 1833 då han flyttar till Ronneby (Hoby) och vidare till Karlskrona året därpå 1834. I Karlskrona fick han anställning inom Sjöartilleriet, men om han var där som civilanställd eller militär är inte klarlagt utan här krävs en vidare utredning. Jag har heller inte lyckats spåra hans fortsatta levnad.

Den brottsliga banan började tidigt för Rudolph. Redan som 13 år gammal blev han anklagad för stölder. Rudolph skulle vara en skomakare behjälplig

Men han kunde icke länge behålla Rudolph, eftersom han var mycket wanartig och begifven på tjufnad, ändskjönt han derföre strängt blef agad både af hans Far och wittnet, som omtalade vidare, att Rudolph en gång hade tagit en liten Metallkanon från Ingenjören Morén, den han likväl blef tvingad att återlämna. Rudolph fortfar att neka och han påstår att dragonen själf tog den lilla Metallkanonen, men med mycket stryk och hotelser förmådde Rudolph, att erkänna detta brott.

Rudolph anklagades för ett flertal stölder i Västorp, men blev ej dömd, beroende på att tillräckliga bevis saknades. Stölderna lär ha varit bl. a. i Amundsgård, Trångsgärde, Klerebohult och även i Hovmantorps kyrka.

En reflektion kan man göra. Har Rudolph använt sig av den i folkmun kallad "tjuvgömman". Det är ett hålrum under en stor sten, ett antal meter från vägen Göransberg till Ängsdal, som en mindre person kan nå med en viss svårighet.

År 1816 då Rudolph var drygt 15 år blev han dömd att straffas med 40 par spö för en stöld han gjort på *Wäxiö Biskopsgård*. Värdet av det stulna uppgick till 106 Riksdaler Banko. Han insände böneskrift till *Kongl Hofrätten* och straffet förvandlades (med tanke på hans låga ålder) till *fängelse wid watten och bröd*.

Många anklagelser har riktats mot honom för tjuvnadsbrott och han har varit åtalad vid ett flertal Rätter,

"men han har endast lärt sig, denna tidens tjuwars wanliga språk, att oförskämt neka; Hwarför han i brist på bewis ej heller kunnat till answar fällas".

Vid 19 års ålder beskrivs Rudolph, i ett domprotokoll, enligt följande.

Han är liten till växten, men hans kroppsbyggnad är fast och stark. Hans ansigte är rundt, med något blek och hwit, men icke sjuklig hy, mörka hår och ögonbryn samt stora blå ögon, som utmärka dumhet, sammanparad med en framfusig tilltagsenhet.

Som sjöartillerist nr 36 i Hans Blomstedts kompani vid 2:a sjöartilleriregementet i Karlskrona skrev Rudolph, enligt 1823 rulla, den 30 oktober 1820 på för 6 års tjänstgöring. Upplysninger från hans tjänstgöring är mycket knapphändiga men under en kolumn "Hantverk" står *Snickare o skomakare*. I 1826 års rulla för Sparres kompani vid Sjöartillerikåren i Karlskrona finnes följande anteckning: *utstruken enl. Resol. D. 21 mars, 1826 för rymning och wahnfräjd*.

En mycket omfattande rannsaking och domstolsförhandling där Rudolph var inblandad gällde ett rån hos Enkefru Prostinnan Colliander på Bramstorp i Tegnaby socken natten mellan 28 och 29 januari 1821. De andra anklagade var förutom Rudolph arbetsfången Nicolaus Fredric Bergelin, Förre RegementsMusikanten Johan Raffel och hans hustru Britta Svensdotter. Protokollet är mycket omfattande och avslutas med att *HäradsRätten* överlämnar målet till *Kongl. Hofrättens pröfning*.

Prostinnan Maria Colliander inlämnade till rätten sin berättelse om rånet som här följer i ordagrann avskrift;

Då jag därom fått underrättelse, att de wåldswärkare, som äro misstänkte för att, natten emellan den 28 och 29 sidstl. Januarii hafwa gordt rånet hos mig, skola undergå ransaking idag wid Konga Härads Wäll. Domstol, anser jag nödwändigt inlämna en sannfärdig berättelse om denna rysliga händelse.

Aftonen före denna, för mig så rysliga natt, kom jag från ett besök, hos min slägtinge friherrinnan Queckfeldt, född Rosen, i Siöbohl, och war i följe af resan trött och sof tungt. - wid pass kl. 12 på natten inkommo Twenne karlar, den största spenslig och af medelmåttig längd, den andre ännu mindre, båda sotade eller swartade i ansiktet, den förre hade rundklippt och den sednare kortklippt hår.-

först hade desse Banditer gordt försöket att komma in i huset, där alla dörrar woro låsta, på sådant sätt, att de söderrifwit papperet på en sönderslagen ruta på det fönstret i köket som är på Norra wäggen, och därigenom med handen aftagit hasparne, öppnat fönstret och därigenom gått in i köket -

Men som de därifrån ej lærer kunnat komma in i Salen eller i Kammaren där jag låg - gingo de samma wäg ut, lämnade fönstret öppet efter sig, utan att där röfwa något, då de

förmodel. med dyrk, ty låsarne woro ej skadade, togo upp stugudörren, samt dörren från förstugan till Salen - ingick i Kammaren där jag låg, /genom/ dörren till hwilken nycklen war isatt - Wid mig låg i Kammaren min dotter Elisabeth i samma säng som jag, på Norra Wäggen. Demoisellerna Lovisa och Charlotta Wernelin lågo i en Soffa på den södra och min piga Maria Swensdotter låg på golfwet på en bädd nedan om fötterna på min säng.

När Bofwarne inkommo i rummet där wi låg, så tyst, att de redan hunnit tända ett /af/ dem medfördt Ljus, och ett af mine, som /war/ till hands i rummet, innan någon af oss wakenade.

Pigan Maria wakenade först, blef warse desse fasans Gäster, då den minsta karlen hade stäldt sig emellan alla 3 Sängarne, bewäpnad med en lång knif eller dolk och en ofanteligen stor knölpåk.

Wid Pigan Marias tillfrågan, hwilka de woro, och hwad de hade där att göra, swarade de med de grymmaste hotelser, att hon skulle lägga sig och draga täcket öfwer hufwudet, och ej se efter /hwad/ de gorde, så wida det wore henne kärt att /lefwa/ och ej bli genomstungen af dolken, med hwilken den minsta karlen stod öfwer henne.

Wid detta samtal, dem emellan, som naturligtwis war häftigt och högljudt, wakenade jag, satte mig upp, och frågade hwad i Jesu namn som då woro å färde?

Då den längste karlen, under det han stod och drog ut alla Lådorna / / på Södra wäggen under fönstret stående / / låda, där han ran..... alt och tog alt /som/ Guldnippor m.m. som dugde, upmanade den mindre karlen, att slå alt hwad han kunde, under utrop: Slå de Tusen Djeflarne alt hwad slås kan; hwilken warning den mindre karlen trogit lydde, ty, han slog mig 2ne slag i hufwudet, ett på högra handen, ett på samma arm och ett på wänstra knäet, hwilka alla /war/ så swåra att det Swullnade och blånade / / och mycket; ock så att jag ännu däråf kan känna switer - äfwenså fick min dotter på samma gång ett slag öfwer båda armarna, som hade likaså swåra följder, som dem jag fått;

Hwarunder båda bofwarne utöste de grofwaste /Swortdomar/ jag någonsin hört omtalas, samt sade åt mig: Ligg stilla kona eljest mördar wi dig, men will du ligga stilla och tyst, skola wi ej göra dig något annat, än taga hwad wi will af hwad du har.

De antydde mig derefter med Dolken och Påken öfwer mig att framlämna nycklar till min i rummet stående Chefonnier, där alt det redbaraste jag ägde, war förwarat, hwilken jag således, som wärnlös måste lämna dem.

När jag satte mig upp för att kunna framtaga nycklarna som låg under mig i sängen, wille de åter slå mig men gorde det ej, sedan jag sade dem, att jag måste sätta mig upp för att kunna framtaga den, hwarefter de därmed uplåste bemälte Chefonnier och uttog alla de nipper, Silfwer, Silfwermynt och kopparmynt, som den om Rånnet utfärdade almänna redogörelsen närmare uplyser.

De många swåra smädelser jag måste utstå af desse grymma uslingar, minns jag ej och will ej hågkomma hälften deraf - men några af dem woro så påkostade, att de ej kunde undgå min upmärksamhet, såsom att de, under det jag och min dotter lågo och beklagade oss öfwer den förlust wi genom deras förwållande gorde, sade åt mig - ligg ner och jämra dig - nu ger hon sig! - och då min dotter under jemmer öfwer hwad de röfwade från oss sade åt mig: Mamma, de bringa oss till Tiggarestafwen, swarade den minsta karlen, under det han räckte henne en käpp: här har du Tiggarestafwen, Tiggare ha wi ingen, det får du wara sjelf - och då jag wakenade och war blefwen slagen, sade en af dem då han såg på klockan som då war endast 12. Wi hafwa passat på tiden - detta är just vår tid. De woro mine gäster ungefär en timme och Gud må weta att den war lång och ej angenäm.

Att desse Röfware woro hemmawana här i orten, och kände bättre till, hwar alt war hos mig än långwäga wistande Mästertjufwar kunnat göra, lærer bäst kunna slutas deraf att alt det redbaraste af Guld och Silfwer m.m. jag ägde, war förwarat i Chefonnieren - och när de twingat mig på ett så grymt sätt, att framlämna nycklar, togo de ej miste på lådorna, utan wisste ganska wäl, uti hwilka Guld, nippor, Silfwer, Silfwermynt och kopparpenningar woro förwarade, utan att förut förgäfwes söka i någon låda, där ej sådant war förwarat - utom dess, bestyrker det, att de woro närboende och ganska wäl kände

mig, att de under det owett de skälde på mig, sade, att de wäl wiste mitt Dopnamn, samt att jag hette Maria, så wäl som min piga.

Bland annat de trugade mig göra, war att upgifwa hwar mat och Brännwin fanns, hwaraf de icke alenast höllo tillgodo, utan wille truga mig att Supa sig till - hwartill de dock ej kunde förmå mig - Efter wäl förrättat för/ / togo de afsked af mig, bad oss lägga oss och sofwa, och aldrig efterspana dem, ty det /lönade/ ej mödan - emedan ingen hund kunde skälla på dem.

Ehuru den grymhet desse uslingar / / båda begick, stämplar dem såsom Banditer, kan jag ej undgå, att så godt jag kan, skildra /den/ åtskillnad som tycktes råda i deras Cavation. Den längsta karlen ehuru han begick röfwerier, under det den andre mindre, stod emellan alla 3 sängarne och bewakade oss, med Dolken, syntes hwarken så grym eller war wid sådant företag, som den mindre, ty genom de /bannor/ jag och min dotter slöwade på honom, /beslöt/ han, att återlämna mycket af hwad han i /början/ hade tagit; och han gorde först /propåer/ åt mig, att wilja återlämna mig Silfret och 15 eller 10 RD, dem jag, då de beröfwat mig alt hwad penningar jag ägde, ej kunde / / - och han war till och med böjd, att på /mina/ böner, återlämna mig silfret för intet, och utskakade det derföre en gång ur halsduken, i hwilken det war inknutet, i sådant /ändamål/ på Chefonniere och sade: hon må få behålla Silfwer utom penningar;

Men då kom den lille Banditen, som i alt handlade elakare, och som tycktes wara danad till wärkställande af så grymma gerningar, tog då det utskakade Silfret och sade Det skall tag mig tusen Djeftar ej hända hwarwid han afbröt förläggskedeskafvet, som war af träd, kastade det till mig i sängen tillika med 2ne Theskedar som woro i dess oblida händer och som han af så kalladt ädelmod återlämnade, förmodel. i afsigt att med alt detta slå mig i Synen.

De nu på misstanke häcktade Soldaten Raffel, och Sjöartilleristen Rudolph Samuelsson, kan jag wäl nu hwarken fria eller fälla - men min tanke om deras skyldighet till detta brott är, att Raffel wäl kan ha warit delagtig i planen till brottet; och kanske war äfwen med på det nattliga besöket - men jag tror ej att det war han som war inne i Kammaren där wi lågo - men det kan wara möjeligen den, som stod utanför östra fönstret, och utgorde bewakningen för dem som begick rånet, men enligt alt hwad jag kunnat utröna, då jag war närwarande den 16 dennes wid det med Rudolph i Wexiö anställte Cancellieförhör, war det han och ingen annan, som spelade hufwudrollen i den grymma Scenen, ty jag igenkände hans wäxt, hans röst och hans klädsel, som war blå långbyxor, blå tröja, kortklippt hår och det war således denne grymme usling som gorde sig så frugtanswärd med Dolk och Knölpåk. /k

Jag har mycket att frugta för det jag nu så uprigtigt sagdt min förmodan om Raffels och Rudolphs delagtighet i denna förut oerhörda så grymma gerning, emedan af uslingar som kunnat förut behandla mig så obarmhärtigt, har jag ej annat att wänta än grym hämd, om de kommo på fri fot - Men någon måste frimodigt framträda och anklaga så farliga warelser för almännen. säkerheten - och undanröja dem - och med detsamma för mänskligheten mycket ondt.

Jag twiflar derföre ock ej på, att de med all Lagens stränghet, behandlas, wid en så uplyst Domstol som denna, så att / / föregifwanden och undflygter ej hjelpa.

Det låter kanske hårt - men torde / / mig - som genom sådane grymheter förlorat icke alenast betydelse. Egendom, utom det som mera wärt är, hälsa och Sinnesro. Om jag för en stund önskade att Sträckbänkars användande ännu wore tillåtna - hwarigenom desse förhärdade, knappast kunde / / större lidande, än dem jag känt öfwer deras föröfwade grymheter.

Den hemställan wågar jag ödmjukt göra, om icke min Piga Maria Svensdr som kan hända ock torde igenkänna Bofwarne, bör warda hörd.

Bramstorp den 24 Februarii 1821

Marie Colliander (namnteckning)

född Ahlberg

Hovrättens utslag i målet blev friande. Inget vittne kunde med säkerhet utpeka de åtalade (deras ansikten var ju sotade) och de anklagade hade hela tiden nekat till rånet.

Natten till den 27 Maj 1827 utförde Rudolph, tillsammans med några kumpaner, ett rån i Säljeryds torp hos Petter Börjesson och Anna Persdotter vilka var lump-samlare. Detta blev hans sista brott. Häradsrätten och Göta Hovrätt dömde Rudolph och tre av hans medbrottslingar, enligt Missgärningsbalken kap. 40, *att genom halshuggning mista lifet*.

Sammandrag av Kongl. Majjts och Rikets Götha HofRätts Utslag, angående förre Sjöartilleristen Rudolph Samuelsson Dag, hans hustru Maria Helena Bergelin, hennes broder Fredrik Niklasson Bergelin, Torparen Petter Samuelsson från Wernlanda, Torparen Nils Haraldsson under Wernlanda och förre Vice Corpralen Gustaf Hjälte.

Rudolph har ransakats under falskt namn (Samuel Rudell) vid Södra Möres Häradsrätt (hösten 1827) för stöld och förfalskningsbrott. Han häktades vid Gullaboås Marknadsplats för förfalskning och försök till brukande av falskt intyg. Rudolph och hans medåtalade har varit anklagade för åtskilliga brott men friats från ansvar av Konga Häradsrätt. Detta har bl a gällt för rån hos Torparen Jean Lindqvist i Gölåsen och hos Torparen Erik Ericsson i Gransås samt stöld i Hovmantorps kyrka.

Från inbrott och stölder hos Hospital, från Sven Martisson, från Peter Jonasson i Broddemåla, från Johannes Andersson i Boaryd, från Gumme Pettersson i Kroksjöboda, Anders Pettersson i Gaflingtånga, från Olof Håkansson i Bredalycke, från Änkan Lena Torgelsdotter och Petter Gustafsson i Karsamåla, från Komminister Sjöström i Ljuder, från Nils Pettersson i Kroksjömåla, från Mattias Nilsson i Kåramåla, från Britta Månsdotter i Nickalycke, från Petter Jönsson i Hallemåla. För dessa stölder samt brutala rån bl a i Säljeryd blev Rudolph jämte tre av hans kumpaner dömda för upprepade stölder och våldshandlingar enligt Missgärningsbalken *att för alla sina brott mista lifet genom halshuggning*

Det vanliga tillvägagångsättet vid rån tycks vara att de har arbetat i grupp, maskerat sig med kläder och svärtat sina ansikte., De har åsamkat sina offer såväl psykiskt som fysiskt lidande vid användande av betydande våld men ej med dödlig utgång.

Nedan följer Götha HofRätts Utslag i målet. (Ordagrann avskrift av originalet.)

Kronobergs Län

Inkom den 17:de Januari 1829

Herrar HovRättsRåden Riddaren Cederstam och Odenrantz.
Herrar Assessorerna Zetterbergh, Bergman och Sack.

Kongl. Majjts och Rikets Götha HofRätts Utslag, angående förre Sjö Artilleristen Rudolph Samuelsson Dag, hans hustru Maria Helena Bergelin, hennes broder Fredrik Niklasson Bergelin, Torparen Petter Samuelsson från Wernlanda, Torparen Nils Haraldsson under Wernlanda och förre Vice Corpralen Gustaf Hjälte, av vilken Dag under namn af Samuel Rudell vid Södra Möre Härads Rätt undergått ransakning för stöld och Förfalskningsbrott, i afseende på vilken sistnämnda förbrytelse bemälte Rätt i Utslag den 27 December 1827, förklarar att Dag, som vid häktandet på Gullaboås Marknadsplats den 25 September nämnda år innehaft och sökt begagna, dels ett för annan person utfärdad och

sedemera förfalskadt afskedspass från Andra Regementet af det i Carlskrona förlagde Sjö Artilleri, och dels två likaledes falske, i Kyrkoherden E. P. Cambergs namn för Rudell, hans hustru och en tredje person skrivne Prestbevis av de 31 juni och den 6 September 1827 af hvilka Dag sjelf författat det ena, gjort sig --- till ansvar efter 8 Cap.1 §, 2 mom. Missg. Balken, hvarefter Dag, hans hustru, Fredrik Bergelin, Petter Samuelsson, Nils Haraldsson och Gustaf Hjelte blifvit af vice Kronofogden Ströberg för åtskillige brott tilltalade vid Konga HäradsRätt, som i Utslag den 22 December siste år sig utlåtit, att Rudolph Dag, vilken en gång för stöld varit straffad, frikallades från ansvar för honom tillvitade Rån, begångna hos Torparen Jaen Lindqvist i Gölås den 20 September 1826 och hos Torparen Eric Ericsson i Gransås den 10 näst förutgångna Mars, samt för den i slutet av Maj månad 1827 i Hofmantorps kyrka föröfode inbrottsstöld, enär mot Dags förnekande af nämnda brott, angifselserna därom funnos blottade på bevisning;

Att Dag däremot genom frivillig, af förekomne omständigheter styrkt bekännelse vore förvunnen, att hafva, dels med och dels utan inbrott stulet från Hospitals Sysslomannen och Riddaren af Kongl. WasaOrden Lund för 22 RD, 11 sk, 10 .. från Sven Mattisson i irseryd för 22 RD, 10 sk. 8.. från Petter Jonasson i Broddamåla för 44 RD, 21 sk, 4 .. från Johannes Andersson i Boaryd för 29 RS, 28 sk från Gumme Pettersson i Kroksjöboda för 20 RD från Anders Pettersson i Gaflingtånga för 20 RD, 16 sk från Olof Håkansson i Bredalycke för 44 RD, 12 sk från Enkan Lena Torgelsdotter och Petter Gustafsson i Karsamåla för 16 RD, 32 sk, från Comminister Sjöström i Ljuder för 11 RD, 36 sk, 8 , från Nils Pettersson i Kroksjömåla för 16 RD, 32 sk, från Mattias Nilsson i Kåramåla för 22 RD, 10 sk, 8 .. från Britta Månsdotter i Nickalycke för 2 RD, från Petter Jönsson i Hallemåla för 44 RD, 21 sk, 4 .. eller tillsammans för 316 RD, 39 sk, 4 .. värde hvadan Dag för andra gången tjufnad och första gången inbrott förklarades saker till bestraffning enligt 40 Cap.3§ Missg.Balken, Kongl. Förordningen den 20 Januari 1779 och Kongl. Förklaringen 23 Mars 1807. samt skyldig ärsätta Målsäganderna det stulna; Men som Dag derjemte, genom otvungen bekännelse, till riktigheten styrkt av hörda vittnet Maja Persdotters på Säljerydstorp utsago, vore öfvertygad att natten mellan den 26 och 27 Maj 1827, i samråd med Fredrik Bergelin och Carl Fredrik Ekeroth hvilken sistnämnde för andra brott förvisats till Ransaknings undergående vid Kinnevalds HäradsRätt, hafva i Säljerydstorp, under Målsägare Petter Börjesson och hans hustru Anna Persdotter tillfogad misshandling, med hugg och slag samt fullt våld avhändt dem åtskillig egendom till belopp 52 RD, 32 S, 8 däraf något ej tillrättakommit, altså och jemte det Dag ålades ärsätta den rånade egendomen, blev han, i förmåga af 20 Cap. 9 §. Missg. Balken, dömd att för alla sina brott mista lifet genom halshuggning; Att Fredrik Bergelin som icke vederligen förr lidit straff för stöld, vore till följd af sitt ärkännande förvunnen, att hafva ej mindre jemte Dag begått stölderna hos Johannes Andersson i Boaryd, Comministern Sjöström, Britta Månsdotter i Nickalycke och Nils Pettersson i Kroksjömåla samt dessutom stulit ett Får från memälte Johannes Andersson och ägt medvetenhet af stölderna hos Lena Ingelsdotter af Petter Gustafsson i Karsamåla och med tjuften mött och gömt det stulna, än äfven stulit, i sällskap med Jacob Broström, från Husaren Nöjd saker, till 14 RD värde, från Sven Danielsson i Rännamåla två till 44 RD, 20 sk, 4 värderade hästar, sammansällad med Anders Danielsson, Broström och Johannes Svensson i Änga från Gustaf Pettersson i Östad en å marken ställd Bikupa, värderad till 6 RD, 32 S, jemte Carl Fredrik Ekeroth, genom inbrott Fjerdingsmannen Johan Lindström i Gunneboda saker för 22RD och från Johan Nilsson i Jäth klädespersedlar till värde 13 RD, 16 S, allt Banco, för hvilka tillgrepp Bergelin, enligt 40 Cap.1§. 41 Cap. 1§. 43 Cap. 2§. Missg. Balken samt Kongl. Förklaringen den 23 Mars 1807 förklarades skyldig till straff för första gången stöld med inbrott, och att ärsätta Målsäganderna de från dem stulna sakerna; Men då Bergelin frivilligt vidgått, hvad ock af omständigheten vore styrkt, att han tillika med Dag och Ekeroth, verkställt det hos Petter Börjesson och hans hustru i Säljerydstorp föröfvade rån samt de mindre brottens bestraffning inbegreps i straffet för de större, dömdes jemlikt 20 Cap. 9 §. Missg. Balken, Bergelin att för berörda rån mista lifet och halshuggas; Att i afseende på den Peter Samuelsson i Wernlanda tillvitade delagtighet i omförmålte rån samt ute å marken begångna stölder af två hö från Baron O. v. Rosen och Ett halm från CommissionsLandtmätaren Ingelman, bevisningen ej vore så beskaffad, att

Petter Samuelsson kunde till saken fällas, samt slutligen, att hustru Maria Helena Bergelin, Nils Haraldsson under Wernlanda och Gustaf Hjelte, anklagade de förre för delagtighet i Rånet å Säljerydstorp och Hjelte för det han, enligt Dags angifvelse, skall åt honom i Comministern Ekströms namn skrifvit ett falskt, af Dag begagnat Prestbevis, blefvo, jemlikt 17 Cap. 33 § Rätteg.Balken befriade från ansvar för dessa af dem förnekade brott, derom bevisning icke förekommit; Dock är Utslaget underställt Kongl. HofRättens pröfning; Gifvet i Jönköping den 8 April 1829.

Enligt Petter Börjesson och hans hustru Anna Persdotters uppgift, har vid det å Säljerydstorp, natten mellan 26 och 27 Maj 1827, föröfvade Rån så tillgått, att Rudolph Samuelsson Dag, den begge Målsäganderne bestämdt igenkännt, åtföljd af 2ne andra personer, af vilka den ene påhaft fruntimmerskläder, våldsamt inkommit i Målsägadernas boning, med svärtade ansigten och försedda med tillhyggen af Störrar, Yxor, ett Spjut och en Lie, samt, under hotelse att afhända Petter Börjesson och hans hustru lifvet, tillfogat dem flera blånader och blodviten och med våld tillgripit penningar, persedlar och waror till belopp af 52 RD 38 sk Banco; Wid hvilket uppträde en av Rånarne hållit vakt vid dörren och af Anna Persdotter igenkännts hafva varit Fredrik Niklasson Bergelin.

Efter aflagd Ed, har Enkan Maja Persdotter, som vid åtalade händelse bott hos Målsäganderna berättat att hon en natt i Maj Månad 1827, omkring klockan Tolf, blifvit wäckdt af bultande på dörren, då en qvinnoröst utifrån hörts med begäran om nattherberge, hvarvid Petter Börjesson upstigit och öpnat dörren, samt två karlar och en qvinsperson intrusat i stugan, med svärtade ansigten och beväpnade, den ene av Karlarna med en Lie, fästad vid ett skaft och qvinspersonen med ett slags större spjut eller stör, att vittnet af häpnad betagen ej kunnat så noga gifva akt på våldsverkarnes klädsel eller, oagtadt eld uptändes i Spiseln, af dem igenkänna flera än Dag, hvilken, enligt vittnets bestämda utsago, varit den som haft lien; Att qvinopersonen, som varit liten och spenslig till växten, varit försedd med Spjutet eller Stören samt den tredje Rånaren, af en ynglings storlek och utseende, genast ställt si vid Förstugudörren för att tillse, dels att någon af husfolket ej finge utkomma och dels att Rånarne öfverrumplades; Att Dag, under hotelse att afhugga Anna Persdotter hufvudet, om hon ej efterkom hans befallningar och upphörde att skrika, affordrat henne nycklarna till de kistor och skåp, hvori husets redbaraste saker varit förvarade; Att Dag därpå, efter Anna Persdotters anvisning, tagit nycklarna samt öppnat kistorna i en innanför Stugan belägen Kammare; men genast återkommit och undersökt huruvida något varit undangömt i Anna Persdotters säng, därvid han under hufvudgården funnit en Ask med deri förvarade 1 RD 32 sk Riks.... en halskedja af silfver, jemte tillhörande, några perlor och ett smycke, hvilka saker Dag tillgripit, samt att Dag och Qvinspersonen därefter ingått så väl i förut nämnda Kammare, som i ett annat rum och där tagit 30 alnar Wäf, ett stycke yllet tyg och hvarjehanda andra saker, samt i stugan, ur ett skåp tillgripit penningar, hvilkas belopp vittnet ej kunnat upgifva, under hvilket allt någon icke vågat göra våldsverkarna motstånd, men det oagtadt, oberäknadt hotelser, blifvit tillfogade Anna Persdotter ett slag med lien av Dag samt Petter Börjesson en skuffning av Dag och ett slag af qvinopersonen, utan att denne misshandling, så vidt vittnet förmärkt, medfört någon åkomma, ehuru Målsäganderna längre tid efteråt varit il-lamående; Hvarförutan vittnet, sedan det fått beskåda Maria Helena Bergelin, funnit likhet mellan henne och den qvinsperson, som vid rånets utöfvande beträdd Dag, fastän vittnet, i anseende därtill att bemälte qvinsperson under uppträdet dragit hufvudklädet fram över ansigtet, icke kunnat med visshet igenkänna anletsdragen.

I början av ransakningen har väl Rudolph Samuelsson Dag; som är 28 år gammal, förnekat all brottslighet, men sedemera har så väl han som Fredrik Bergelin, 20 år gammal, och Carl Fredrik Ekeroth, under synbar ånger, frivilligt widgått, att de samtelige, Bergelin, Klädd i fruntimmersdrägt, begått Rånet å Säljerydstorp omkring klockan 12 på natten, hvarvid, sedan Petter Börjesson på Bergelins begäran öpnat dörren, våldet blifvit utöfvadt på sätt vittnet Maja Persdotter berättadt; Därefter det rånade godset genast mellan brottslingarna fördeltes; Och hafva Dag och Bergelin äfenledes arkänt öfrige, dem tillvitade brott, hvartill de blifvit sakre förklarade

Sedan målet i detta skick blifvit Kongl. HofRättens pröfning underställt, har, för vinnande af åtskilliga upplysningar och särdeles i anseende till stridigheten mellan hustru

Anna Persdotter och vittnet Maja Persdotters utsago, angående qvinspersonen, som i rånet deltagit, Kongl. HofRätten förordna om ytterligare undersökning, vid hvars verkställande Dag återkallat bekännelsen om Rånet i Säljerydstorp, under upgift, att han till sitt förut gjorda erkännande funnit sig lockad af hoppet om snarare frihet och ledsnad vid sitt ensliga fängelse, i hvilket nekande Bergelin och Ekeroth instämt; Dock hafva de två sistnämde vid ett sednare ransakningstillfälle, med förklarande, att de till förnekande af brottet blifvit af Dag förledda, genast åter vidhållit deras först afgifne bekännelse, med det omständliga tillägg, att Bergelin vid Rånets föröfvande varit klädd i Kjortel eller Fruntimmersdrägt med blårutigt kläde öfver hufvudet; Att Dag vid ankomsten till torpet bulat på dörren, därvid Bergelin vid fönstret, som varit försedt med luckor, med förvänd röst, yttrat sig vara stadd på resa, begärt få komma in och, på frågan om han wore ensam, svarat att han åtföljdes endast av en liten gosse, samt att Petter Börjesson derpå öppnat dörren, då Dag, väpnad med en lie, rusat in, åtföljd af Bergelin och Ekeroth, hvilken sednare såsom varande utan tillhygge, genast fattat stånd vid dörren, för att hindra någon af husfolket att undkomma; Warande därjemte af vittnet Maja Persdotter, å nyo hörd, ytterligare omvittnad, att hon, som förblef vid sin förra bestämda utsago, det Dag varit en av Rånarne, fann att Bergelin, hvilken sedan åtalade händelsen betydligt wuxit, vida mer än Maria Helena Bergelin liknade den person, som varit klädd i Fruntimmersdrägt med blårutigt kläde på hufvudet, samt att Ekeroth till växt och utseende hade stor likhet med den af brottslingarna, hvilken hade hållit vakt vid dörren; Dock ville vittnet icke bestämt intyga, att Bergelin och Ekeroth deltagit i Rånet, ehuru vittnet vore med nästan fullkomlig visshet därom öfvertygad; Härledande sig berörde tvekan därifrån, att nämnda två tilltalade vid tillfället hållit sig mera undan ljuset än Dag och således icke kunnat blifva så noga bemärkte; Hvarförutan Målsäganderne Petter Börjesson och Anna Persdotter i enahanda berättelse med vittnet instämt, i enlighet hvarmed Anna Persdotter altså rättat sin förra utsaga om vakthållningen vid dörren, så att densamma skall blifvit verkställd af Ekeroth, och icke av Bergelin, hvilken sistnämde vidare erkännt, att han, på sätt vittnet Maja Persdotter i afseende på honom särskildt omtalat, vid Rånets föröfvande varit försedd med en stör, i hvars ena ända sutit ett stycke af en lie, samt att Bergelin med detta tillhygge flera gånger slagit hustrun Anna Persdotter.

Kongl. HofRätten har öfvervägat detta med hvad ransakningen vidare innehåller, och finner att Rudolph Samuelsson Dag och Fredrik Bergelin, oagtadt Dag återkallat sitt en gång iför Rätta afgifne otvungne erkännande, begge äro genom frivillig bekännelse, som vinner styrka af åsya vittnet Maja Persdotters utsago lagligen öfvertygade, att hafva natten till den 27 Maj 1827 begått åtalade Rånet i Säljerydstorp och därvid med fullt våld tillgripit egendom till ett värde af 52 RD 38 sk Banco; Hwad an ock Kongl. HofRätten, som gäller Besluten angående Rudolph Samuelsson Dag så väl ifråga om det emot honom åtalade förfalskningsbrott så att han därför gjort sig säkert till ansvar efter 3 § i 8 Cap. Missg. Balken som och angående Kyrkostölden och öfvriga rånen samt. låter bero i afseende på Utlåtandet angående Dag och Bergelin till last för de tjufnader, jemlikt 20 Cap. 9§ Missg. Balken, dömer dem Rudolph Samuelsson Dag och Fredrik Bergelin, att, för alla deras brott, i en bot hvar för sig, dem sjelfva till straff och andra till warnagel, mista lifvet genom halshuggning; Hvarjemte af deras egendom, om sådan finnes, bör utgå ersättning för hvad vid rånet blifvit Petter Börjesson och hans hustru afhändt. Och warder underställda Utslaget som angående de Peter Samuelsson till vidare tjuvnadsbrott lända till efterrettelse, i öfrigt i afseende på honom vis övriga tilltalade fastställdt.

Jemlikt 29 punkten i Kongl. Förklaringen den 23 Mars 1807 hemställes detta Utslag Kungl. Majjts nådiga granskning; Skolande ett Exemplar häraf sändas till Kungens Befallningshafvande öfwer Kronobergs Län för att wederbörande kungöras.

Om Rudolph Samuelsson Dag eller Fredrik Bergelin äro med utslaget missnöjda, äga de att inom eller sist å Fyratiofemte dagen från däraf ärhållen del, till Kungens bemäcte Befallningshafvande aflemna Underdåning Besvär eller Böneskrift, hvilka jemte bevis om tiden då Utslaget Kungjordes, insändes till Kongl. Majjts Justitie Revision af Kungens Befallningshafvande genom hvars försorg den klagande till skriftens författande ärhåller det biträde, hvaraf han kan vara i behof.

Öfvriga wederbörande är äfven obelagt att inom eller sitt å Fyrtiofemte dagen från delfåendet och med företeende af så beskaffadt bevis, som förut är nämnt, i Kongl. Majjts Justitie Revision anföra underdåniga Besvär, vid hvilkas författande och inlemnande föreskriften i Kungl. Kungörelsen den 1 October 1812 länder till efterrättelse; Men om något häraf försummas vinner detta Utslag laga kraft. A. U. L.

Gustav Cederstam
J. Zetterbergh
J. S. Sack

Th. Aug. Odenqrantz
J. Backman

Exp 30 Maj 1829

J. A. Allselius

Utslag angående förre Sjö Artilleristen Rudolph Samuelsson Dag och Fredrik Niklasson Bergelin m.fl. dömda för Rån, Förfalskningsbrott och stölder.

Efter fällande dom i Göta Hovrätt sändes nådeansökan (böneskrift) till Kungen Carl XIV Johan och hans utlåtande återges i nedanstående handling. Ordagrann avskrift av originalet.

Carl Johan
Med Guds Nåde Sveriges, Norviges, Göthes
och Wenders Konung.

Wår ynerst och Nådiga benägenhet med Gud Allsmäktig, Tro Män och Tjänare, Friherre President och Commendeur af Wår Nordstjerne Orden, Vice President och Riddare av samma Wår Orden, så och ledamöter af Wår och Rikets Götha HofRätt. Wid underdånig föredragning af Edre den 8 April och den 26 Juni innevarande år gifne och till vår Nådiga pröfning hemstälte Utslag angående förre Sjö Artilleristen Rudolf Samuelsson Dag, Fredrik Niclasson Bergelin, Torparen Måns Persson från Rydet och Carl Fredrik Ekeroth vilka för begångna rån gemente andra brott, blifvit dömda till döden, hafve wi funnit Edra berörda utslag wara lagligen grundade, dock med den rättelse, hvad angår Ekeroth, såsom jämväl skyldig till förfalskningsbrott, at wi förklarar honom hafva, jämlikt 8 Cap. 3 § Missgjernings Balken, gjort sig äran förlustig.

I anledning af inkomne Nåde Ansökningar hafve Wi icke funnit skäl at förunna Måns Persson och Rudolf Samuelsson Dag någon Nåd, men förskonat Bergelin och Ekeroth från dödsstraff och tillåtit dem försona sina brott. Bergelin med 40 par Spö, uppenbar kyrkplikt och lifstids arbete å fästning, samt Ekeroth med ärans förlust, fyrtio par Spö, uppenbar kyrkplikt och Tio års arbete å Malmö Fästning, dit och Bergelin skall försändas. Wi befalla Eder Gud Alsmäktig Nadeligen. Stockholm Slott den 15 Augusti 1829.

Carl Johan

Ur Kriminalvårdsanstalten i Växjö Fångrulla 1829-1830 juli månad står att läsa om Rudolph Samuelsson *afförd till Carlskrona den 22 juli 1829.* Detta betyder att Rudolph flyttats från Växjö till Karlskrona före Kungens avslag på nådeansökan.

Efter avslagen nådeansökan skall domen verkställas inom en viss tidsperiod, men var detta har skett har inte gått att fastställa. Enligt gammal sägen har avrättningen skett i Karlshamn men här krävs vidare forskning.

Rudolphs föräldrar Kirstin och Samuel skall, enligt Carl Landin, ha gått till Karlshamn för att ta avsked av sonen före avrättningen.

Kirstin bodde kvar på Nyodlingen inpå 1850-talet då under benämningen Fattighjon - sängliggande i Husförhörlängden. Från slutet av 1850-talet fram till sin död tycks hon ha varit beroende av hjälp och ha bott inhyst hos Enkan Stina Lisa Magnidotter född 1808 och hennes dotter Anna Cathrina född 1848 boende på Berget i Backstugan. Kirstin dog 29 okt. 1870 i en ålder av 92 år, 2 månader och 3 dagar.

Ett år av väntan och ovisshet

Efter att vi inte kunnat finna någon information alls i de handlingar som finns i Landsarkivet i Lund bestämde vi oss för att återvända till Landsarkivet i Vadstena för att se om vi trots allt missat något i de dokument som finns där. Vi gick åter igenom handlingar från Konga Häradsrätt men också från Kronobergs Länsstyrelse, landskansliet för att se vilka utgifter för de intagna som fanns och där eventuellt finna Rudolphs namn. Vi hade tidigare kunnat se i räkningar över fångarnas kostnader att Rudolph stod upptagen varje månad med kostnader för mat och även kläder fram till dess han transporterats till Karlskrona i juli 1829. Därefter fanns inget för augusti 1829 antecknat. Vi bläddrade lite planlöst i handlingarna för de efterföljande månaderna och fann plötsligt att Rudolphs namn åter fanns med i november - han hade alltså kommit tillbaka till häktet i Växjö! För de följande månaderna fanns hans namn med varje månad med utgifter för mat och kläder. Han fick vid flera tillfällen olika klädespersedlar och han fick månatligt sin ranson av mat och pengar.

I häktet fördes fångjournaler där det för varje månad antecknades några rader om situationen för varje fånge. Av den kvartett som dömdes samtidigt – Rudolph Samuelsson Dag, Fredrik Bergelin, Carl Ekeroth och Maria Helena Fredriksdotter finns antecknat i fångjournalen i juni 1829 följande:

”Juni 1829

Rudolph

Genom Kungl Majts och rikets Göta Hofrätt utslag den 26(?) april dömd Rudolph Samuelsson Dag att för rån, förfalskningsbrott och flera stölder genom halshuggning mista lifvet – kvar i arresten.

Ekeroth och Bergelin – Kungl Majts och Hofrätt 26 april – se ovan Dömd för rån och stölder att genom halshuggning mista lifvet. kvar i arresten.

Maria Helena – genom Kungl Majts utslag den 6 april ankom den 2 dennes har frikänt Maria Helena Fredriksdotter ansvar å tilltalade brott. Dito den 6:e dennes undgått canulliförhör – kvar i häktet.”

I juli 1829 noteras att Rudolph avförts till Karlskrona och övriga rapporter som kvar i häktet. Först i september samma år rapporterades

utslaget för Ekeroth och Bergelin där de fick sina dödsstraff omvandlade till spöstraff, kyrkoplikt och arbete på Malmö fästning.

”September 1829

Ekeroth

För omfattande brott är Ekeroth genom nådigt utslag den 15 augusti dömd till 40 par spö, uppenbar kyrkoplikt samt 10 år å Malmö Fästning. Den 26 dennes har Ekeroth genomgått spöstraff och dagen därpå uppenbar kyrkoplikten samt hit återkommen den dagen afförd till Malmö.

Niklas Fredriksson Bergelin

Dito dömd till 40 par spö, uppenbar kyrkoplikt samt lifstids arbete å Malmö Fästning. Detta straff undergick Bergelin den 26 och 27. Denna sistnämnda dag återkommen samt denna dag afförd till Malmö.”

Ekeroth och Bergelin blev ganska omedelbart förda till Ingelstad där de fick utstå sitt spöstraff utanför kyrkan och sedan direkt transporterade till Malmö fästning.

Malmö fästning, som egentligen hette Malmöhus Correctionella Arbetsfängelse

inrättades 1828 när Carl IVX Johan omorganiserade det svenska fängelsesystemet. Upptagningsområdet kom att vara dömda från de sydöstra, södra och västra länen i Götaland. Fängelset var ett s.k. gemensamhetsfängelse där alla kategorier av brottslingar inhystes i stora logementen. Fångarnas dagliga arbete försiggick både innanför murarna och ute i staden där enskilda borgare och företag kunde hyra arbetskraft till synnerligen konkurrenskraftiga priser för framförallt kropps- och grovarbeten (Ambrius 2004 s 61).

Rudolph antecknas i fångjournalerna åter i häktet i Växjö den 19 november 1829 och varje månad konstaterar man i anteckningarna att Rudolph *avbidar* i häktet i avvaktan på Kungliga Hofrättens utslag. Kronobergs gamla länshäkte låg vid denna tidpunkt vid södra delen av Stortorget i Växjö. Det var byggt 1753 och påbyggdes 1823-24 med ytterligare en våning. Det angavs som ett av de bättre och rymligare i landet och innehöll femton rum varav tio användes för förvaring av fångar. Trängseln beskrivs dock som med fler intagna än vad som egentligen rymdes men någon förändring kom inte förrän det nya cellfängelset byggdes 1848 (Nilsson 1996).

Slutligen fick vi klarhet i varför Rudolph hade skjutsats till Karlskrona och sedan återkommit till häktet i Växjö. Det visade sig inte ha direkt samband med hans egen dom eller nådeansökan. I ytterligare ett utslag från kung Carl Johan i juni 1830 konstaterade man att verkställandet av dödsdomen uppskjutits på grund av att Rudolph uppgivits vara medbrottsling i ett rån genomfört 7 och 8 november 1825 i

Jacobstorp. Medelstads Häradsrätt konstaterar att man inte är övertygad om Rudolfs delaktighet i rånet och anbefaller därför att verkställigheten av den tidigare domen (dödsstraffet) genomförs. På själva utslaget från Carl Johan finns antecknat att domen ”*afkunnats för Rudolph Samuelsson den 14 juli 1830*”.

I juli 1830 noteras i häktets fångjournal:

”Juli 1830

Kungl majt har uti nådig skrifvelse den 19 sistlidna juni anbefallt att det i juni månad fånglista sista år antecknade Rudolph Dag å dömda dödsstraff skall å honom verkställas och af sådan anledning qvarhålles Rudolf under beredelse i häktet.”

På ovanstående sätt fick alltså Rudolph veta att det inte längre fanns några skäl att uppskjuta avrättningen utan nu skulle förberedelserna för avrättningen påbörjas i häktet.

Förberedelse till det slutliga...

Förberedelsen för avrättningen finns till viss del beskriven i olika dokument. Dokumentationen från Kronohäktet är vid denna tidpunkt ganska sparsam (eller sparsamt sparad för eftervärlden) liksom för övrigt all dokumentation kring själva avrättningen. 1830 förbjöds alla tal på avrättningsplatser¹.

Fångarna var normalt ”skodda” i järnkrage och kedjor och vi har genom räkningar kunnat konstatera att Rudolph vid något tillfälle under tiden i häktet fick nytt järn. Inför avrättningen finns noterat kostnaden för att ta av järnbeslagen.

Via Länsstyrelsen och Landskontorets räkningar kan vi spåra Rudolfs resa till avrättningsplatsen. Hur denna sista transport skulle genomföras finns noga beskrivet i fångpasset. Där beskrivs den på detta sätt:

Som förre sjöartilleristen Rudolf Samuelsson Dag enligt Kongl Majts nådiga befallning kommer att idag för begånget rån mista lifvet genom halshuggning; så kommer han att afföras till avrättsplatsen vid Ingelstad under bevakning af gevaldigarne Nilsson och Erikson som bör vara ridande.

Rudolf föres å en med 2ne hästar bispänd vagn, hvarvid även prästerskapet kan åka om så åstundas.

Fången som är fängslad med järnbult, bör vid ansvar på det nogaste bevakas.

Traktamente för dagen är honom tilldelat. Växiö Landscanulli den 3 augusti 1830

*På Landshöfdingeämbetets vägnar
I Leander*

N J Lång

Att ofan nämnde till döden dömda Rudolf Samuelsson Dag av fånggevaldigarne Eriksson och Nilsson blivit riktigt framförd hit till Ingel-

¹ Bergman 1996

stad så att han undergått dödsstraffet betygas. Ingelstad den 3 augusti 1830
C Ströberg²

Rudolph skulle alltså transporteras med vagn dragen av två hästar, bevakad av två beridna vakter, eventuellt i sällskap med prästen. Av detta (och kostnaden för skjutsen tillbaka till Växjö) kan vi uttyda att prästen verkligen reste tillsammans med Rudolph. Fortfarande befann sig Rudolph under skjutsen till viss del fängslad med järn och man ansåg at han borde noga bevakas för att inte rymma (han hade rymt från häktet vid flera tillfällen under åren). Till sist konstaterar man att han fått sitt traktamente för avrättningsdagen och i räkenskaperna kan vi finna att han verkligen fått mat sin sista dag i livet. Kostnaden för *stadskjutsen* med vagn, sadel och fyra hästar till Ingelstad var 2,27 riksdaler och för landsskjuts med vagn och sadel och fyra hästar för prästens och gevaldigarnes resa tillbaka till Växjö 2,03 riksdaler. I häktets fångrulla för augusti månad 1830 finns noterat Rudolfs namn en sista gång:

” Augusti 1830

Rudolf Samuelsson Dag undergick det honom ådömda dödstraff å Konga Häradsrätts afrättsplats vid Ingelstad d 3 dennes meddelst halshuggning.”

Några veckor senare kan vi in Justierevisionens arkiv³ finna den bekräftelse som sänts till Stockholm på att avrättningen verkligen ägt rum.

”Justitierevisionens besvärskarierum 17 augusti 1830

*Konungens befallningshavare i Wexjö med anmälan om verkställt dödsstraff å förre sjöartilleristen Rudolf Samuelsson Dag
 Inkom 17 augusti 1830*

*Stormäktig Allra Nådigaste Konung
 Eders Kungl Majt:s*

Sedan Eders kungl. Majt:s i nådig skrifelse den 19 sistlidna juni befallt att det dödsstraff som genom nådigt utslag den 15 augusti 1829 blivit ålagt förre sjöartilleristen Rudolf Samuelsson Dag för rån, torde sättas i verkställighet så blev Dag den 3 i denna månad avrättad vid Konga Härad's Tingsställe Ingelstad.

*Med djupaste undersåtlig vördnad, vet och trohet framhärdat intill dödsstunden.
 Underdånigaste tjänare*

² Häradets Kronofogde

³ Finns också redovisat som Konzept Nr 1006 i Brefbok vid Wexjö landskansli för år 1830. 10 augusti 1830

Carl Mörner
/ *Leander*”

Hur själva avrättningen genom halshuggning gick till finns inte dokumenterat. Vid denna tid skrev inte Wexiöbladet om lokala händelser av detta slag⁴, prästerskapets noteringar går inte heller att finna och det enda vi säkert vet utifrån kronofogdens försäkran är att Rudolph förts till Ingelstad och att dödstraffet verkstälts. Tjugo år senare var situationen annorlunda både vad gällde tidningsrapporteringen av vad som skedde i bygden och kravet på prästerskapets redovisning av hur dödsdömda förbereddes för avrättningen. Kronobergs läns sista avrättning, som ägde rum i Ingelstad 1850, beskrivs således mer detaljerat i Roddy Nilssons artikel i boken Småländska Brott.

Galgbacken i Ingelstad var avrättningsplats för Konga Härad, belägen på gården Slättens ägor. Idag finns inte platsen utmärkt på något sätt men den ligger strax intill vägen mellan Krokvik och Växjö⁵.

Slutet på en historia men samtidigt fler obesvarade frågor och lösa trådar.....

Denna del har framförallt handlat om vad som hände under Rudolphs sista tid. Utifrån den ursprungliga berättelsen⁶ har vi funnit både dokument om vad som verkligen hände (eller som verkar ha hänt) och som bekräftar den berättade historien och sådant från den ursprungliga historien som vi inte funnit förklaringar till. Den muntliga traditionen, som måste ha funnits ”i botten” på artikeln om Samuel Olin i Hovmantorp Furuby Hembygdsförenings årskrönika 1957, kan ha av olika skäl ha förvanskats under de drygt hundra åren. Möjligheterna att genom efterforskningar i dokument förklara historiska skeenden är idag bättre och lättillgängligare än någonsin tidigare. Fortfarande har vi en del opublicerat material kring de övriga som dömdes samtidigt med Rudolph och historien kring unga brottslingar i 1800-talets mitt vore intressant att följa vidare. Allra mest intresserade är vi dock att följa upp en del spår från den ursprungliga artikeln och fördjupa oss i soldaten Olins liv och hans påstådda tid som soldat i Finland och med Kronobergs regemente i kriget med Danmark-Tyskland 1812-1814. Hur var det egentligen, var Olin någonsin i Finland och vad gjorde han i så fall där? Varför blev han avskedad ur armén? Hur var livet för soldathustrun när han var i krig och senare som soldatänka? Vad blev det av brodern Elof och hans ättlingar, som vi hittills spårat till stockholmstrakten? Frågorna kring övriga i familjen Olin kvarstår att söka svaren på.

⁴ Några årtionden senare rapporterar Wexiöbladet om en avrättning i Ingelstad.

⁵ Hermansson: Galgbacken i Ingelstad

⁶ Hovmantorp Furuby Årskrönika 1957